

עלון דברי חיים לפרשת וילך – שבת שובה

לקמן [פס' ט"ז] נאמר "ויאמר ה' אל משה הנך שכב עם אבותיך..." וצריך ביאור מדוע שינה הקב"ה בלשונו, שבתחילה נקט לשון מיתה ואילו אח"כ נקט לשון שכיבה?

ניתן להסביר זאת ע"פ מה שאמרו חז"ל, מפני מה נאמרה בדוד 'שכיבה' וביואב 'מיתה': דוד שהניח בן כמותו נאמרה בו 'שכיבה', יואב שלא הניח בן שימלא את מקומו, נאמרה בו 'מיתה'.

ואולם אף מי שלא הניח בן כמותו, אם הניח תלמיד הגון הראוי למלא את מקומו, הרי זה כאילו ילדו, וכבנו הוא, ושייך שפיר לכנות את מיתתו בלשון שכיבה. והנה על הפסוק "יפקוד ה' אלוקי הרוחות לכל בשר איש על העדה" פירש רש"י שמשה רבינו ביקש שבניו יירשו את גדולתו, אמר לו הקב"ה "לא כך עלתה במחשבה לפני, כדאי הוא יהושע ליטול שכר שימוש, שלא מש מתוך האהל".

ולפיכך בתחילה אמר הקב"ה למשה רבינו "הן קרבו ימך למות", כיון שלא הניח בן כמותו. ושייך בו לשון 'מיתה'. אולם לאחר שאמר לו "קרא את יהושע... ואצונו", וא"כ יש למשה רבינו תלמיד הראוי למלא את מקומו, ושייך במיתתו לשון שכיבה, לפיכך אמר לו אחר כך "הנך שוכב עם אבותיך".

ליקוטים נפלאים

"וַיִּצֵו מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון וַיֹּאמֶר חֹזֶק וְאַמֵּץ כִּי אִתָּה תָבִיא אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאָנֹכִי אֵהְיָ עִמָּךְ" [ל"א, ז']

כתב רש"י "משה אמר ליהושע זקנים שבדור יהיו עמך, הכל לפי דעתך ועצתך, אבל הקב"ה אמר ליהושע "כי אתה תביא את בני ישראל אל הארץ אשר נשבעתי להם" – 'תביא' על כרחם, הכל תלוי בך, טול מקל והך על קדקדן, דבר (מנהיג) אחד לדור ולא שני דברים לדור".

הקשה רבי אלחנן וסרמן: היאך שינה משה רבינו בדבריו ליהושע את לשון הדברים שנמסרו לו מפי הגבורה? והוא משיב על כך: באמת שני הדברים צודקים. כי זה ודאי שמנהיג הדור צריך לשמוע דעתם ועצתם של הזקנים והחכמים, ואסור לו להסתמך מראש רק על דעתו בלבד. אולם אחרי ששמע את כל הדיעות של יועציו, צריך שתהא ההכרעה למעשה מסורה בידו לבדו אחרת תשתרר אנדרלמוסיה בעם, ואיש הישר בעיניו יעשה.

מעיינות הנצח

"רָאָה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב וְאֶת הַמָּוֶת וְאֶת הָרָע" [ל', ט"ז]

יש להבין מדוע בא הציווי לבחור בחיים? והרי דינו בהודעה שהחיים והמות מונחים לפנינו, כדי שנבחר בעצמנו בחיים?

והביאור הוא, הסביר רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל, באחד משיחותיו: האדם חייב לדעת מהם החיים – ומהם החיים האמיתיים, כי חיים שאינם מתנהלים לפי רצון ה', הגם שהאדם נהנה מהם, אינם חיים אלא מיתה מתמשכת. אותם אנשים המכילים את חייהם בנעימות ובתענוגים, אינם מכירים ואינם חשים כיצד כל יום שעובר עליהם הם מתים בו. וניתן להתבטא ולומר שבשעה שאנשים אלו נופחים את נשמתם הם מפסיקים למות!

הכרת מהותם האמיתית של החיים יכולה לבוא רק עם ידיעת התורה ומצוותיה, ולכן מצווה אותנו התורה – ובחרת בחיים! ולולי שהאדם עומד ובחר בחיים האמיתיים, הוא עלול להשלות את עצמו ולחשוב שגם חיים אחרים נקראים "חיים".

והנה האדם היודע את חובתו בעולמו ומקיים אותה, הרי כל יום מחייו הוא יום חי, וכשהוא מגיע לגיל מסוים, הרי הוא יודע שהנה עומד הוא להתייצב לפני כס המשפט וצריך הוא לומר לבוראו – עשיתי ככל אשר צויתני ולכן, חייב האדם לעמוד בכל ימיו ולבחון אם אכן בוחר הוא בחיים, כי הטשטוש רב, ולולי היותו במצב של בחינה ובחירה, הוא עלול שלא להבחין, וחס וחלילה להחליף את מושגי החיים.

ע"פ רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל

"וַיִּצֵו מֹשֶׁה אֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ שִׁבְעַת שָׁנִים בְּמוֹעֵד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בַּחֹג הַסְּפוּת: בָּבוֹא כָל יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאַזְנוֹתָם" [ל"א, י"–י"א]

לאחר שנת השמיטה, כאשר במשך כל השנה היו פטורים מכל דאגות וטרדות של עבודה בשדה ופירעון חובות, הוא הוא הזמן המתאים ביותר כדי שיכנסו דברי תורה למוחות וללבבות ויקלטו כראוי.

עקידת יצחק

"וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הֵן קָרְבוּ יָמֶיךָ לְמוֹת קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ וְהִתְיַצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד וְאַצְוֶנוּ וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה וַיְהִי וַיִּתְיַצְבוּ בְּאֵהָל מוֹעֵד" [ל"א, י"ד]

ופגע בראש השנה ויום הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופליו לפניו, ויש אומרים שאף יצר הרע משלים איתו. ועל כן כתב בספר שיבת ציון [ס', ט"ז] שיש לומר פיוט "אדון עולם" בכוונה עצומה והתעוררות יתירה, ולא יותר עליו בעד כל הון שבעולם, כיון שסגולתו רבה מאוד. והמהרי"ל כתב לאמרו בסיום תפילת ליל יום הכיפורים, והחזן אומר פסוק אחר פסוק והציבור אחריו. וה"אליהו רבה" [או"ח קל"ב, ו'] כתב: דבסיום תפילת שחרית בכל יום, נוהגים גם כן לאמרו.

גליון פרי עמלנו

סיפור השבוע

"וַעֲתָה כָּתְבוּ לָכֶם אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁמָּה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבְנֵי יִשְׂרָאֵל" [ל"א, י"א]

בספר 'מעשה שהיה' מובאת שאלה שנשאלה פעם לפני הגאון בעל הנודע ביהודה:

יהודים מצאו ספר תורה על אם הדרך, האם מותר לקרוא בו, או שמא חל עליו דין של ספר תורה שנמצא ביד גוי שהוא טעון גניזה?

ה'נודע ביהודה' השיב על כך בתכלית הקיצור: 'מנהג ישראל תורה הוא'...

לא ירדו השואלים לסוף כוונתו, הדבר היה כחידה בעיניהם. הסביר להם הגאון ואמר: מנהג ישראל הוא, כידוע, שקונים להם אותיות בסיום כתיבת ספר התורה וכותבים אותם בעצמם. באותיות אלו ניתן להכיר בנקל, שכן אינן דומות לכתב ידו של סופר מנוסה.

ובכן, סיים בעל הנודע ביהודה את דבריו: צאו וראו אם יש בספר שמצאתם 'מנהג ישראל', ואם כן, הרי ש'תורה הוא' ומותר לקרוא בו.

מעשה שהיה

שבת שלום!

יוצא לאור לעילוי נשמת משה חיים בן פנחס הלוי ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה.

לכל ענייני העלון נא לפנות במייל ל:
kosssover@gmail.com

"וַיִּחְרָה אִפִּי בּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מֵהֶם וְהָיָה לֶאֱכֹל וּמִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הָלֹא עַל כִּי אֵין אֱלֹהִי בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הָרַעוּת הָאֵלֶּה" [ל"א, י"ז]

בעלי התוספות פירשו: משל לילד שעשה מעשים שלא יעשו, בא המלמד שלו ומודיע לאביו: "בנך פשע וחטא נוראות, יש להעניש אותו בכל חומרת הדין!"
אומר האב: "אם אין ברירה הנני מסכים שתענישו אותו, אבל אני מצידי לא מסוגל לשמוע את צעקותיו. לכן עשה לי טובה, והכה אותו רק אחרי שאצא מכאן".

כך, כביכול, אומר הקב"ה "והסתרתני פני מהם והיה לאכל" – אני לא מסוגל לשמוע את צעקות בני ישראל כשאויבים מכים בהם, לכן אני מסתיר פני מהם. אבל את המגיע להם הם יקבלו – "ומצאהו רעות רבות".

בעלי התוספות

"שׁוֹבָה יִשְׂרָאֵל עַד ה' אֱלֹהֶיהָ כִּי כָשַׁלְתָּ בְּעֶוְנְךָ" [מתוך הפטרת השבוע, הושע י"ד]

הרבי שמעלקא מניקלשבורג זי"ע דרש: "שובה ישראל", ואם תאמר: כיצד שבים בתשובה, מה נקבל על עצמנו, במה נחייב את עצמנו, באילו נדרים וסייגים?

הדבר יובן במשל: אדם יצא מביתו ביום שרב, וביקש להגיע לעיר הסמוכה. הוא התחיל ללכת, והשמש קיפחה על ראשו. הזיעה ניגרה ממנו פלגים פלגים, ברכיו פקו, והמשא הכביד על שכמו. כאשר זכר כמה שעות הליכה לפניו, מה רחוקה הדרך ומה קשה היא, נפלה רוחו בקרבו והוא החליט לשוב על עקבותיו, להמתין לעת אחרת, למזג אויר אחר, להזדמנות אחרת.

אבל אם הוא חכם, יסיח מלבו את המטרה הסופית, את הדרך הרחוקה, ויאמר לעצמו: ברצוני להגיע עתה רק עד עץ ההוא ולחסות בצילו. כשיגיע לאותו עץ, ינפוש מעט ויאמר: עתה אין רצוני להגיע אלא לאבן ההיא, לשבת עליה. וכך, מנקודה לנקודה, ימצא את עצמו במחוז חפצו.

זהו שנאמר "שובה ישראל", כיצד? התשובה היא: "עד".

סמן לעצמך מטרות קרובות, נראות לעין, רק עד שם. מי שיקבל על עצמו ללמוד ברציפות, ללא היסח הדעת, בכל רגעי הלימוד, כל היום כולו, כל ימות השנה, לא ישיג מאומה, שכן החלטה זאת בעבורו היא בבחינת "על מנת שתעלה לרקיע". אבל אם הוא יציב לעצמו יעד, "עד", ללמוד ברציפות רבע שעה, ואז ינסה להגיד את הטווח – יצליח ויגיע "עד ה' אלקיך"...

סגולה כדי שתהא תפילתו נשמעת

כתבו רבי יהודה החסיד ורב שרירא גאון: כל מי שמכוון בתחילת תפילת שחרית ב"אדון עולם", ערב אני בדבר שתפילתו נשמע, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א